

Vergaderjaar 2022–2023

CLV

Raming der voor de Eerste Kamer in 2024 benodigde uitgaven, evenals aanwijzing en raming van de ontvangsten

A

RAMINGEN

Den Haag, 17 januari 2023

Ter voldoening aan artikel 16 van het Reglement van Orde biedt de Huishoudelijke Commissie hierbij de Kamer de raming aan van de in 2024 voor haar benodigde uitgaven, alsmede die van de in dat jaar te verkrijgen ontvangsten en van de meerjarencijfers. De ramingen zijn bestemd om, na door de Kamer te zijn vastgesteld, bij de regering te worden ingezonden ten behoeve van de Rijksbegroting voor het jaar 2024.

De Huishoudelijke Commissie,

J.A. Bruijn,
Voorzitter

A.M.V. Gerkens
J.J. Atsma

R. Nehmelman,
Griffier

1. Inleiding

Taken en taakvervulling Eerste Kamer der Staten-Generaal

De Eerste Kamer vormt samen met de Tweede Kamer de Staten-Generaal. De Voorzitter van de Eerste Kamer is tevens Voorzitter van de Verenigde Vergadering van de Staten-Generaal.

De kerntaken van de Eerste Kamer liggen in het sluitstuk van de wetgevingsketen: het als medewetgever toetsen van voorgenomen wetgeving en het controleren van het regeringsbeleid. De Eerste Kamer besteedt bij haar wetgevende activiteit bijzondere aandacht aan de beoordeling van de wetgevingskwaliteit, de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. Voorts heeft de Eerste Kamer taken op het terrein van Europese wetgeving en Europees beleid.

De algemene doelstellingen van de Eerste Kamer liggen op het terrein van goede wetgeving en controle, hetgeen verder is te operationaliseren naar deugdelijke toetsing van de kwaliteit van nationale en Europese ontwerp- en regelgeving, een adequate controle van het Nederlandse regeringsbeleid, transparantie over haar taken (inclusief bevoegdheden) en de uitvoering daarvan, en – ondersteunend aan haar taakuitvoering – toereikende voorzieningen in een effectieve en efficiënte organisatie.

De Eerste Kamer vormt de voorlaatste schakel in de keten van het wetgevingsproces. Mede-actoren in het proces zijn, voorafgaand aan de bekrachtiging van een aanvaard wetsvoorstel door het Staatshoofd, respectievelijk de (Rijks)ministerraad, de Raad van State (van het Koninkrijk) en de Tweede Kamer. De controle op het regeringsbeleid voltrekt zich in interactie met de regering.

Uit hoofde van het Verdrag van Lissabon is de Eerste Kamer betrokken bij de voorbereiding van Europese wetgevings- en beleidsvoorstellen. De bevoegdheden van de Eerste en Tweede Kamer op Europees terrein zijn dezelfde. De Eerste Kamer voert in dit kader onder andere overleg met de regering over de regeringsinzet bij de voorbereiding van Europese wetgeving.

Voorts participeert de Eerste Kamer in het kader van internationale samenwerking en parlementaire diplomatie in parlementaire assemblees van internationale organisaties en onderhoudt zij contacten met parlementen en regeringen van andere staten. Tevens is zij mederijkswetgever en controleert zij de Koninkrijksregering.

Rol en verantwoordelijkheid

De Kamer beschikt over het budget- of begrotingsrecht. De begroting van de ontvangsten en de uitgaven van het Rijk wordt bij de wet vastgesteld. De verantwoording van de ontvangsten en de uitgaven van het Rijk wordt aan de Staten-Generaal gedaan overeenkomstig de bepalingen van de wet. Dit is vastgelegd in artikel 105 van de Grondwet.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal. De colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer is in artikel 4.4, lid 4 van de Comptabiliteitswet 2016 bepaald dat afspraken worden gemaakt (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de Minister en de colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.

Artikel 4.5. Comptabiliteitswet 2016 ziet op de begroting van de Staten-Generaal. Het tweede lid van dit artikel bepaalt dat de Minister van

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de door de Eerste Kamer der Staten-Generaal opgestelde raming ongewijzigd opneemt in de wet tot vaststelling van de begrotingsstaten van de Staten-Generaal, tenzij een evident zwaarwegende reden zich hiertegen verzet. Als de Minister (onderdelen van) de raming wegens evident zwaarwegende redenen niet of niet geheel opneemt, dan licht de Minister dit gemotiveerd toe in de memorie van toelichting bij het voorstel van wet.

Begrotingsproces en planning

- Januari–maart: de Huishoudelijke Commissie raamt uitgaven en ontvangsten en formuleert de bijbehorende toelichting op de ontwerpbegroting 2024, conform artikel 16, lid 1 van het Reglement van Orde Eerste Kamer. Deze biedt zij uiterlijk in maart van ieder jaar aan de Eerste Kamer aan, waarna de procedure van artikel 16, lid 2 wordt gevolgd.
- Maart–juni: de commissie Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat / Algemene Zaken en Huis van de Koning (BiZa/AZ) behandelt deze raming waarna deze ter vaststelling wordt doorgeleid naar de plenaire vergadering van de Eerste Kamer.
- De raming wordt, nadat zij door de Eerste Kamer is goedgekeurd, vóór 1 juli toegezonden aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (vgl. artikel 16, lid 3 Reglement van Orde).
- Juli: de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties neemt de raming over en voegt deze toe in de begrotingsstaat.

Kader 2023–2027

Het uitgangspunt voor de Raming 2024 is het meerjarencijfer voor dat jaar zoals opgenomen in hoofdstuk IIA van de Rijksbegroting voor 2023. De mutaties naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2023 hebben betrekking op het jaar 2023 en verder. De afronding van de Rijksbegroting is later dan de behandeling van de raming in de Eerste Kamer. Uit deze afronding kunnen nog generieke mutaties voor de raming voortvloeien, die vanzelfsprekend nog niet zijn verwerkt.

Tabel 1 geeft inzicht in het vastgestelde budget voor de jaren 2023 tot en met 2027 gebaseerd op de voorgaande raming en hoofdstuk IIA van de Rijksbegroting voor 2023 per artikelonderdeel.

Uit de tabel is af te lezen dat de begroting afneemt. Vanaf 2026 is de daling sterker. Dit komt doordat vanaf medio 2026 geen rekening gehouden wordt met de hogere huisvestingskosten in de tijdelijke huisvesting van de Eerste Kamer. Afhankelijk van de voortgang van het renovatieproces en de verhuizing terug naar het Binnenhof, zal de verhoogde post «Apparaat» mogelijk verlengd moeten worden vanaf medio 2026.

Tabel 1: Budget EK 2023–2027 conform Rijksbegroting 2023 in euro's¹

Budget per artikelonderdeel	2023	2024	2025	2026	2027
1.1 Apparaat	15.974.000	15.574.000	15.470.000	14.674.000	13.909.000
1.2 Vergoeding Voorzitter/leden	4.780.000	4.780.000	4.780.000	4.780.000	4.780.000
1.3 Verenigde Vergadering	182.000	182.000	182.000	182.000	182.000
Totaal Uitgaven	20.936.000	20.536.000	20.432.000	19.636.000	18.871.000
Totaal Ontvangsten	140.000	140.000	140.000	140.000	140.000

¹ In de Rijksbegroting is op artikelonderdeel 1.2. een budget opgenomen van 4.250.000 euro voor 2023 en verder. Een budget van 530.000 euro voor de bekostiging van de Werkkostenregeling voor Kamerleden is per abuis opgenomen op artikelonderdeel 1.1. Dit wordt in Voorjaarsnota in de Rijksbegroting gecorrigeerd.

In Tabel 2 staan de aanpassingen die van invloed zijn op de Raming 2023 en verder, die aan de Eerste Kamer in mei/juni 2023 worden voorgelegd in de wijziging van de begrotingsstaat Staten-Generaal 2023 in verband met de Voorjaarsnota 2023. De Raming 2024 is 1.680.000 euro hoger dan in de Rijksbegroting 2023 is vastgesteld (20.536.000 euro, zie Tabel 1). Hierdoor komt de raming voor 2024 uit op 22.216.000 euro (zie Tabel 3).

Deze bijstellingen hebben een incidenteel karakter en hebben beperkt invloed op de ramingen voor de jaren 2025 en 2026.

Tabel 2: Voorstellen wijziging Raming 2023 en verder (Voorjaarsnota 2023) in euro's

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
1. Integrale veiligheid Kamerleden en griffie	300.000	300.000		
2. Informatiehuishouding en Wet open overheid (Woo)	980.000	980.000		
3. Renovatie Binnenhof	130.000	130.000		
4. Organisatie zittingsperiode Eerste Kamer	200.000			
5. Organisatie van de Verenigde Vergadering	270.000	270.000	270.000	270.000
	1.880.000	1.680.000	270.000	270.000

Onderstaande Tabel 3 geeft een overzicht van de realisatie over het jaar 2022, de bijgestelde Raming 2023 bij Voorjaarsnota en de Raming 2024.

Ten aanzien van de realisatie 2022 wordt opgemerkt dat de werkelijke fractiekosten in 2022 hoger waren dan het hiervoor gereserveerde bedrag. Dit komt doordat bij de afwikkeling van de voorschotten met betrekking tot de ondersteuning van de fracties over eerdere jaren een nabetaling is gedaan.

Tabel 3: Realisatie 2022 en Ramingen 2023 en 2024 in euro's

volgnummer	Activiteiten	Realisatie 2022	Bijgestelde Raming 2023	Raming 2024
A	Artikelonderdeel 1.1. Apparaat	15.701.000	17.584.000	16.984.000
1	Apparaatsuitgaven	14.794.000	16.680.000	16.080.000
2	Fractiekosten	704.000	683.000	683.000
3	Publicatie officiële documenten	203.000	221.000	221.000
B	Artikelonderdeel 1.2. Vergoedingen Voorzitter/leden	4.910.000	4.780.000	4.780.000
4	Schadeloosstelling, pensioenen oud-Voorzitters, reiskosten en overige kosten	4.910.000	4.780.000	4.780.000
C	Artikelonderdeel 1.3. Verenigde Vergaderingen	567.000	452.000	452.000
5	Verenigde Vergaderingen	567.000	452.000	452.000
	Eindtotaal	21.178.000	22.816.000	22.216.000

2. Activiteiten en benodigd budget 2023 en 2024

In dit hoofdstuk wordt het benodigd budget van zowel de reguliere als specifieke activiteiten uitgewerkt per begrotingsartikel.

Hierbij vragen we met name aandacht voor de volgende activiteiten:

1. Integrale veiligheid Kamerleden en griffie
2. Informatiehuishouding en Wet open overheid (Woo)
3. Renovatie Binnenhof
4. Nieuwe zittingsperiode Kamer
5. Organisatie van Verenigde Vergaderingen

Hieronder wordt per artikelonderdeel, overeenkomstig de punten in Tabel 2, een nadere toelichting gegeven.

A. TOELICHTING APPARAAT (Artikelonderdeel 1.1)

1. Integrale veiligheid Kamerleden en griffie

De integrale veiligheid van Kamerleden en de ambtelijke organisatie in de huidige samenleving is steeds belangrijker. In de afgelopen jaren is het dreigingsbeeld ingrijpend veranderd. Dit is ook zichtbaar in het aantal ernstige bedreigingen van Kamerleden en bewindspersonen. Het gaat daarbij niet alleen om online bedreigingen, maar ook fysieke bedreigingen. Ook de ernst en intensiteit van de incidenten zijn veranderd, waarbij politici en bewindspersonen belaagd en uitgejouwd worden. Voor de Eerste Kamer is het relevant om hierop (blijvend) tijdig te anticiperen qua beveiliging van mensen, informatie, informatiesystemen, gebouwen en middelen.

Op dit moment wordt daarom een integrale veiligheidsanalyse uitgevoerd. Naar aanleiding van deze analyse dienen naar verwachting de nodige aanpassingen te worden verricht in het veiligheidsbeleid. Om die reden is een reservering in het budget voor 2023 en 2024 opgenomen van 300.000 euro per jaar.

2. Informatiehuishouding en Wet open overheid (Woo)

Het contentmanagementsysteem (CMS) van de Kamer ondersteunt het gehele parlementaire proces. Het CMS kan gezien worden als de hoofdapplicatie van de Eerste Kamer. Het CMS zorgt ervoor dat op de website alle relevante vergaderstukken, dossiers, livestreams van de vergaderingen en informatie over de Eerste Kamer raadpleegbaar zijn. Ook communiceert de Eerste Kamer via haar CMS met de buitenwereld. Het CMS is circa 15 jaar geleden ontwikkeld en in deze tijd steeds verder uitgebreid vanwege toenemende wensen en eisen. Dit heeft ertoe geleid dat het CMS aan de «achterkant» vrij complex is geworden qua inhoud, structuur en benodigde kennis voor medewerkers om het systeem goed te vullen.

Binnen de griffie van de Eerste Kamer bestaat al langer de wens om het CMS minder complex te maken. Ook worden aanvullende eisen gesteld door veranderende wet- en regelgeving ten behoeve van het beveiligen en openbaar maken van informatie. Mede om die redenen zijn eind 2022 de voorbereidingen gestart voor het vervangen van het huidige CMS. Voor 2023 en 2024 wordt hiervoor een budget van 880.000 euro per jaar gereserveerd. In 2023 en 2024 worden de gevolgen voor het budget verder in kaart gebracht; verwacht wordt dat er in de jaren daarna aanvullend budget nodig zal zijn.

Ook wordt in 2023 het project afgerond met betrekking tot de professionalisering van de informatiehuishouding van de Kamer. Dit project is in 2022 gestart om te voldoen aan wettelijke eisen, waaronder die van de Wet open overheid, en sluit aan bij het Rijksbrede programma Open op Orde. Daarnaast moeten er aanpassingen worden doorgevoerd in de informatiehuishouding van de Kamer als gevolg van wijzigingen in de Archiefwet en is er een Woo-loket opgericht vanwege de introductie van de Wet open overheid. Om alle bijbehorende werkzaamheden hiervoor toekomstbestendig uit te kunnen voeren wordt incidenteel budget gereserveerd van 100.000 euro voor de jaren 2023 en 2024.

3. Renovatie Binnenhof

De komende jaren wordt de renovatie van het Binnenhof uitgevoerd door het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Hier zijn de Huishoudelijke Commissie en

de griffie nauw bij betrokken als gebruiker van één van de bouwdelen van het Binnenhof. Vanuit de griffie kost dit tijdelijk capaciteit en inzet van middelen en mensen, om de (geactualiseerde) gebruikerseisen en wensen van de Kamer zo goed mogelijk door te kunnen vertalen richting het RVB. Vanaf 2023 wordt derhalve voor de renovatie jaarlijks budget gereserveerd dat besteed zal worden aan onderzoekscapaciteit en advies om deze gebruikersrol zo optimaal mogelijk in te kunnen vullen. Voor 2023 en 2024 is dat 130.000 euro per jaar.

4. Organisatie nieuwe zittingsperiode Kamer

In mei 2023 vindt de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer plaats en in juni 2023 zal een nieuwe Kamer aantreden. De griffie bereidt de Kamerwisseling voor. Hiervoor wordt een incidenteel budget geraamd in 2023 van 200.000 euro.

B. TOELICHTING VERGOEDINGEN VOORZITTER EN LEDEN EERSTE KAMER (Artikelonderdeel 1.2)

Ten laste van dit begrotingsartikelonderdeel worden de schadevergoedingen, reiskosten en overige kosten voor Voorzitter en leden verantwoord. De kosten voor de inzet van de Voorzitter en de Kamerleden zijn geraamd op het prijsniveau van 2022.

Daarnaast wordt het budget ingezet voor de APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers), een pensioenvoorziening voor oud-Voorzitters en de Werkkostenregeling met betrekking tot de verstrekte vergoedingen aan Voorzitter en leden.

C. TOELICHTING VERENIGDE VERGADERING (Artikelonderdeel 1.3)

5. Organisatie van de Verenigde Vergadering

De jaarlijkse organisatie van de Verenigde Vergadering op Prinsjesdag vindt de komende jaren plaats in de Schouwburg vanwege de renovatie van het Binnenhof. Zolang de Vergadering niet in de Ridderzaal plaatsvindt is een hoger budget noodzakelijk om in de benodigde faciliteiten en noodzakelijke beveiliging te kunnen voorzien. Voor de jaren 2023 t/m 2026 wordt hiervoor een budget van 452.000 euro gereserveerd, oftewel 270.000 meer dan eerder geraamd. Voor incidentele Verenigde Vergaderingen wordt incidenteel budget geclaimd wanneer dit aan de orde is.

TOELICHTING ONTVANGSTEN OP DE BEGROTING (Artikelonderdeel 04)

De verwachte ontvangsten op de begroting zijn beperkt en daarmee verwaarloosbaar.

Organisatie en taken**Ambtelijke organisatie**

De griffie is de ambtelijke organisatie die, onder leiding van de Griffier, de Eerste Kamer bij de uitvoering van haar (grond)wettelijke taken ondersteunt.

Griffier

De Griffier is de eerste ambtelijke adviseur van de Kamer en adviseert ten aanzien van staatsrechtelijke, organisatorische, diplomatieke en protocolaire aangelegenheden in den brede. De Griffier staat aan het hoofd van de ambtelijke organisatie.

Directie inhoud

De directie Inhoud levert de inhoudelijke ondersteuning aan de vaste en bijzondere Kamercommissies en aan de Voorzitter en de leden van de Eerste Kamer. De directie bereidt de plenaire vergadering, commissievergaderingen en een aantal andere gremia voor, zorgt voor verslaglegging en voor uitvoering van genomen besluiten. Ook ondersteunt zij de voorbereiding van de behandeling van wetsvoorstellen en de correspondentie met de regering.

Directie Organisatie

De directie Organisatie levert de stafondersteuning aan de Kamer en de griffie. Alle taken op het gebied van de bedrijfsvoering, communicatie en protocol van de Eerste Kamer en advisering van Voorzitter en Griffier zijn in deze directie geconcentreerd.

Internationale activiteiten*Interparlementaire Assemblees*

De Eerste Kamer neemt deel aan de delegaties van de Staten-Generaal naar de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, de Parlementaire Assemblee van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO), de Euro-Mediterrane Parlementaire Assemblee, de Parlementaire Assemblee van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en de Beneluxraad. Kamerleden nemen voorts deel aan conferenties van de Inter-Parlementaire Unie (IPU).

De Griffie Interparlementaire Betrekkingen (Griffie IB) ondersteunt de gemengde delegaties – samengesteld uit leden van beide Kamers – naar de parlementaire assemblees en werkt zodoende voor zowel de Eerste als voor de Tweede Kamer.

Interparlementaire conferenties

Leden van de Eerste Kamer nemen deel aan de interparlementaire conferenties die in het kader van de parlementaire dimensie van het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie door lidstaten worden georganiseerd. Het betreft onder meer de Conferentie van commissies voor Europese aangelegenheden (COSAC), de Interparlementaire Conferentie inzake het Gemeenschappelijke Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) en op het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB), de conferentie in het kader van het Verdrag inzake

Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur in de Economische en Monetaire Unie en de Gemeenschappelijke Parlementaire Controle Groep Europol.

Eén keer per jaar komen de Voorzitters van de nationale parlementen van de lidstaten van de Europese Unie bijeen voor de «Speakers Conference».

Ontvangsten van hoge buitenlandse functionarissen en parlementaire delegaties

Ook ontvangt de Eerste Kamer met enige regelmaat staatshoofden en buitenlandse parlementaire delegaties, en leggen de Voorzitter en delegaties van Kamerleden inhoudelijke werkbezoeken af aan buitenlandse parlementen.

Activiteiten gericht op (wederzijdse dan wel unilaterale) technische bijstand.

De Griffier en de griffie nemen ook deel aan interparlementaire ambtelijke netwerken die van belang zijn voor de organisatie van het parlementaire werk, als ook om goede ondersteuning te bieden aan internationale activiteiten van Voorzitter en leden. In het bijzonder kunnen worden genoemd de Association of Secretaries General of Parliaments en het European Center for Parliamentary Research and Documentation.

Koninkrijk der Nederlanden

De Eerste Kamer werkt ook samen met de Staten van de Caribische landen in het Koninkrijk: Aruba, Curaçao en Sint Maarten. De Kamer vertegenwoordigt bovendien de inwoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Interparlementaire contacten binnen het Koninkrijk vinden ten minste tweemaal per jaar plaats in het kader van Interparlementair Koninkrijksoverleg.

Verenigde Vergadering van de Staten-Generaal

De Voorzitter van de Eerste Kamer heeft de leiding van de Verenigde Vergadering van de Staten-Generaal. De wetgevende taak van de Verenigde Vergadering van de Staten-Generaal is beperkt van omvang. Plenaire vergaderingen van de Verenigde Vergadering hebben doorgaans een sterk ceremonieel karakter.

Voor 2023 staat de vergadering op de rol die op grond van artikel 65 van de Grondwet jaarlijks op de derde dinsdag van september wordt gehouden.

Overige activiteiten

Educatieve programma's

Bijzondere aandacht hebben de educatieve programma's voor scholieren, zoals het project «De Derde Kamer», waarin de Eerste Kamer een actief aandeel heeft. De Eerste Kamer faciliteert de werkzaamheden van ProDemos, Huis voor democratie en rechtsstaat. Veelvuldig brengen groepen bezoekers, scholieren en studenten via ProDemos een bezoek aan de Eerste Kamer.

Ook neemt de Eerste Kamer deel aan Open Monumentendag.

Provinciebezoeken

Om de bijzondere band tussen de provinciale staten en de Eerste Kamer, zoals die tot uitdrukking komt in de Kieswet, te onderstrepen, organiseert de Eerste Kamer in iedere zittingsperiode ontvangsten van Provinciale en gedeputeerde staten van de Provincies in het gebouw van de Eerste Kamer. De provinciebezoeken worden in deze zittingsperiode van de Eerste Kamer geclusterd naar de regio's voortgezet na een onderbreking van enkele jaren in verband met de coronamaatregelen.